

S. Sayısı : 75

Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İş Birliği İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı Dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk Lirası ile açılacak karşılık hesabına dair E. C. A. İdaresi Türkiye Temsilcisi Elçi Russel Dorr ile teati olunan mektupların onanması hakkında Kanun tasarı ve Ticaret Komisyonu raporu (1/574)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı ; 71 - 1386, 6/3742

19 . X . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İş Birliği İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk Lirası ile açılacak karşılık hesabına dair E. C. A. İdaresi Türkiye temsilcisi Elçi Russel Dorr ile teati olunan mektupların onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 25 . VIII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarı ve gerekçesi ile ilişkileri bağlı olarak sunulmuştur.

Sözü geçen mektupların, 5436 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak Bakanlar Kurulunca 25 . VIII . 1949 tarihli ve 3/9811 sayılı Kararla onanmış olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

Ş. Günaltay

GEREKÇE

16 Ekim 1948 tarihli Avrupa Memleketleri arasında Ödeme ve Takas Anlaşması hükümleri mübince, Türkiye, Danimarka, Yunanistan, Norveç ve Trizon'a karşı ceman 28,5 milyon dolâr bir tiraj hakkı tanımış ve buna mukabil Belçika, İtalya, Holânda, İsveç ve İngiltere'den ceman 16 milyon 800 bin dolâr bir tiraj hakkı almış bulunuyordu. Bu iki rakam arasındaki farkı teşkil eden 11 milyon 700 bin dolâr Birleşik Amerika Devletleri Hükümetinin 1948 - 1949 yılında şarta bağlı yardım olarak Türkiye'ye tahsis edeceği meblâğı ifade etmekteydi Sonradan, mezkûr Ödeme ve Takas Anlaşmasına ek iki numaralı Protokol ile «Off - Shore» (Amerika harici) mubayaalardan dolayı Yunanistan'a verdiğimiz 13 milyon dolârlık tiraj hakkından ve dolayısıyla şarta bağlı yardım tutarından 700 000 dolârlık bir kısım tenzil edilmiş ve böylece şarta bağlı yardım 11 milyon dolâra inmiş bulunuyordu.

Bahis konusu tiraj haklarının prensip itibarı ile 30 Haziran 1949 tarihine kadar kullanılması icabetmekte idi. Ancak, E. C. A. İdaresinin avans olarak Türkiye emrine tahsis edeceği bu 11 milyon dolârlık şarta bağlı yardımın, 30 Haziran 1949 tarihine kadar çeşitli sebeplerle tiraj haklarının tamamen kullanılmasına imkân hâsıl olamaması halinde karşılıksız kalmamasını teminen Hükümetimiz tarafından, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde umumî olarak Türk Parası ile şarta bağlı yardımın tutarı olan 11 milyon dolâra müsavi bir muvakkat karşılık hesabın açılması ve 30 Haziran 1949 tarihine kadar Türkiye'nin di-

ğer memleketler üzerinden kullanmış olduğu tiraj hakları mukabilinin bu yekûna ilâve edilmesi yine aynı tarihe kadar diğer memleketlerin Türkiye üzerindeki tiraj haklarından kullandıkları miktarlar tutarının bundan tenzil olunması ve Türkiye'ye karşı kullanılan tiraj haklarının finansmanı için lüzum hâsıl oldukça bu hesaptan Türk Liralarının serbest bırakılabilmesi E. C. A. İdaresi tarafından talep olunmuştur.

E. C. A. İdaresi mevzu bahis şarta bağlı yardım tutarı 11 milyon dolârı Hükümetimiz emrine tahsis etmiş bulunduğundan tarafımızdan da matlup karşılık hesabının açılması lüzumlu görülmektedir.

Bu teklife Hükümetimiz muvafakatinin, Ankara'daki E. C. A. İdaresi ile mutabık kalındığı veçhile, Dışişleri Bakanı ile E. C. A. Temsici Elçi Russel Dorr arasında, mektup teatisi suretiyle ifade olunması kararlaştırılmıştır.

Bu mektupların teatisini mütaakıp, E. C. A. İdaresince matlup mezkûr karşılık hesabının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde derhal açtırılması icabetmektedir.

Bu suretle tahakkuk edecek mutabakat, netice itibarı ile, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, 10 Haziran 1949 tarihli 5436 sayılı Kanunla Hükümete vermiş bulunduğu genel yetkiye müsteniden ifa olunmuş bir Anlaşma mahiyetinde olarak telâkki edilecektir.

Mektup teatisi şeklinde tahakkuk eden bu Anlaşma, menfaatlerimize tamamen uygun görülmekte olduğundan onanması için ilişik Kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Ticaret Komisyonu Raporu

T. B. M. M.

Ticaret Komisyonu

Esas No. 1/574

Karar No. 32

12 . XII . 1949

Yüksek Başkanlığa

Amerika Birleşik Devletleri Ekonomik İş Birliği İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk Lirası ile açılacak karşılık hesaba dair ECA İdaresi Türkiye Temsilcisi Elçi Russel Dorr ile teati olunan mektupların onanması hakkında Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 25 . VIII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısı ve ekleri Dışişleri Bakanlığı Mümessillerinin huzuriyle Komisyonumuzda incelendi :

Konunun mahiyeti üzerinde komisyonumuzca varılan kanaate göre,

16 Ekim 1948 tarihli Avrupa memleketleri arasında ödeme ve takas anlaşması gereğince Türkiye, muhtelif milletlere 28,5 milyon dolârlık tiraj hakkı tanımış ve muhtelif milletlerden 16 milyon 800 bin dolârlık tiraj hakkı almıştır. Bu iki meblâğ arasındaki 11 milyon 700 bin liralık fark, tiraj haklarının karşılıklı olarak

tamamen kullanılması şartına bağlı bir yardım olarak mütalâa edilmiştir.

Bu, şarta bağlı yardım karşılığı sonradan Yunanistan'a verdiğimiz munzam tiraj hakkı ile on bir milyon dolâra inmiş bulunmaktadır.

Anlaşma gereğince bu on bir milyon dolârlık şarta bağlı yardımın tutarı ECA İdaresi tarafından Türk Hükümeti emrine Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına avans olarak tevdi edilmiş olacaktır.

Ancak tiraj haklarının 30 Haziran 1949 tarihine kadar kullanılması yine anlaşmanın şartı olduğundan ECA İdaresi tarafından Türk Hükümeti emrine Merkez Bankasına yatırılan bu avanstan 30 Haziran tarihine kadar bakıye kalmaması meşruttur.

Diğer Devletlere tanımış olduğumuz 28,5 milyon liralık tiraj hakkı 30 Haziran tarihine kadar tamamen kullanılmadığı takdirde on bir milyon dolârlık avans bakıyesi tamamen karşılıksız kalacaktır.

Bu bakiyeye karşılık sağlamak üzere on bir milyon dolârın tutarı olan Türk lirası miktarında, Merkez Bankası nezdinde muvakkat karşılık hesabı açılması ve diğer Devletlere açtığımız tiralaj hakları kullanıldıkça mukabili olan Türk lirasının bu hesaptan düşülmesi hususundaki E. C. A. İdaresinin teklifi Komisyonumuzca prensip olarak kabili tatbik görülmüştür.

Komisyonumuz, bu teklifin tatbiki sırasında dolârların karşılığını bulmakta, bakiyelerin Türk menafiine uygun olarak sarfında, emisyonu arttırmamasında Hükümetin lüzumlu hassasiyeti göstereceği kanaatini izhar etmiş ve tasarımı kabul etmiştir.

Birinci maddede kanun metninde şahıstan bahsedilmesi uygun görülmemiş ve mektuplarla değil, anlaşmaların tasdikını ifade eden tadiller yapılmıştır.

Kamutayın tasvibine arz edilmek üzere Yük-

sek Başkanlığa sunulur.

Ticaret Ko. Başkanı

Ankara

A. Çubukcu

Afyon K.

Mehmet Aşkar

İmzada bulunamadı.

Bilecik

Reşit Bözöyük

İmzada bulunamadı.

Kars

A. Sürmen

Kırklareli

Şevket Ödül

İmzada bulunamadı.

Tokad

Reşit Önder

İmzada bulunamadı.

Sözcü Kâtip
Gazianteb Niğde
C. Alevli H. Ulusoy
Aydın

Dr. Sabri Akın
İmzada bulunamadı.

Kars

F. Aktaş

Kayseri

H. Ürkün

Niğde

Vehbi Sarıdal

İmzada bulunamadı.

Trabzon

A. Sarıoğlu

Van

M. Koçak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Amerika Birleşik Devletleri ECA (Ekonomik İş Birliği) İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası ile açılacak karşılık hesabına dair ECA İdaresi Türkiye Temsilcisi Elçi Russel Dorr ile teati olunan mektupların onanması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1948 - 1949 yılında Amerika Birleşik Devletleri ECA (Ekonomik İş Birliği) İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası ile açılacak karşılık hesabına dair ECA İdaresi Türkiye Temsilcisi Elçi Russel Dorr ile 26 Temmuz 1949 tarihinde teati olunan mektuplar onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
Ş. Günaltay

Devlet Bakanı
Başbakan Yardımcısı
N. Erim

Devlet Bakanı ve Dışişleri B. V.
C. S. Barlas

Adalet Bakanı
Fuad Sirmen

Millî Savunma Bakanı
H. Çakır

İçişleri Bakanı
E. Erişirgil

Dışişleri Bakanı

Maliye Bakanı
İ. R. Aksal

Millî Eğitim Bakanı
T. Banguoğlu

Bayındırlık Bakanı
Ş. Adalan

Eko ve Ticaret Bakanı
Vedat Dicleli

Sa. ve Sos. Y. Bakanı
Dr. K. Bayizit

G. ve Tekel Bakanı
Dr. Ş. F. Bürge

Tarım Bakanı
Cavid Oral

Ulaştırma Bakanı
Dr. Kemal Satır

Çalışma Bakanı
Reşat Ş. Siner

İşletmeler Bakanı
Münir Birsal

TİCARET KOMİSYONUNUN DEŞİŞTİRİŞİ

Amerika Birleşik Devletleri ECA (Ekonomik İş Birliği) İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası ile açılacak karşılık hesabına dair ECA İdaresi Türkiye Temsilcisi Elçi Russel Dorr ile teati olunan mektupların onanması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — 1948 - 1949 yılında Amerika Birleşik Devletleri ECA (Ekonomik İş Birliği) İdaresinin Türkiye'ye tahsis eylediği şarta bağlı dolâr yardımı mukabilinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde Türk lirası ile açılacak karşılık hesabına dair ECA İdaresi Türkiye Temsilcisi ile 26 Temmuz 1949 tarihinde mektup teatisi suretiyle yapılan Anlaşma onanmıştır.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Sayın Neemeddin Sadak
Dışişleri Bakanı
Ankara

Türkiye'nin, Avrupa Memleketleri arasında Ödeme ve Takas Anlaşması mucibince 1948 - 1949 mali yılı süresinde diğer katılan memleketlere tahsisini taahhüt etmiş olduğu tiraj haklarının tamamını, 30 Haziran 1949 tarihinden evvel, Avrupa Kalkınma Plânına dâhil diğer memleketlere istimal ettirememesi ihtimalinin ortaya çıkardığı meseleyi beraberce müzakere ettiğimizi hatırlarsınız. Bu durum, bu tiraj haklarının istimali derecesi göz önünde bulundurulmak suretiyle Türkiye'ye yapılacak olan 11.7 milyon dolârlık şarta muallâk yardım hususunda İktisadi İş Birliği İdaresinin nasıl bir hareket tarzı ittihaz edeceği meselesini ortaya çıkarmıştı. Şimdi, bu mesele üzerinde Waşington'daki E. C. A. ile istişarede bulunmuş olduğum cihetle, size aşağıdaki hal tarzını teklif edecek mevkiide olduğumu bildirmek isterim.

Evvelâ : 30 Haziran 1949 tarihinden evvel Türkiye lehine veya Türkiye'ye karşı kullanılmış olan tiraj haklarının tutarı nazarı itibara alınmaksızın ve ilerde değişiklik yapılmak hakkı mahfuz kalmak şartıyla, 11.7 dolârlık şarta muallâk yardımın tamamını derhal çekmesi hususunda Türkiye mezun kılınacaktır. (Türkiye'de bugüne kadar yapılmış olup tahminime göre takriben 0,7 milyon tutarında olan Offshore mubayaaları tabiatıyla tenzil edilecektir).

Saniyen : Türkiye tarafından derhal, şarta muallâk yarımın umum tutarına müsavi muvakkat bir karşılık hesap açılacak ,30 Haziran 1949 tarihine kadar, katılan diğer memleketlere karşı kullanılan tiraj hakları karşılığı bu hesaba ilâve ve yine aynı tarihe kadar diğer katılan memleketlerin faydalandıkları tiraj hakları tutarı karşılığı bu hesaptan tenzil edilecektir. Türkiye'ye karşı kullanılan tiraj haklarının finansmanı için lüzum hâsıl oldukça bu hesaptan Türk parası serbest bırakılabilir. 1948 - 1949 yılına ait olmak üzere muallâkta bulunan tiraj haklarının Türkiye tarafından kullanılması halinde yatırılacak olan munzam karşılık paralar dahi hesabı cari esas (Current basis) üzerinden muamele görmelidir.

Salisen : Muvakkat (Suspense) hesapta kalan muhtemel bir bakıyenin tesviyesi (Adjustment) meselesi : Kullanılmamış tiraj haklarına mütedairumumi mevzuun O . E. E. C. Tedyat Komitesince incelenmesi imkânı hâsıl olduktan sonra E. C. A. İdaresi ile görüşülecektir.

Bu hal tarzı, Türkiye'ye 1948 - 1949 programının ikmalini süratle tahakkuk ettirmek imkânını vereceği gibi, karşılık mahiyet taşıyan, kullanılmamış tiraj hakları meselesinin tesviyesi işinin Paris'teki O. E. E. C. Tedyeler Komitesinde halen cereyan etmekte olan müzakerelerin neticesiyle talik edilmesini de mümkün kılacaktır.

Muvakkat hesabın 1948 - 1949 yılına ait muallâk tiraj haklarından hepsinin Türkiye'ye karşı kullanılması suretiyle ve E. C. A. İdaresinin her hangi bir hibesi mevzuubahis olmayacak şekilde tesviye edildiği farzolunacak olursa, diğer karşılık hesaplarında olduğu gibi, E. C. A. İdaresinin bu hesaptan % 5 e kadar para çekmek hakkını haiz olamayacağını bu münasebetle belirtmek isterim.

Bu hal suretinin Hükümetinizce şayanı kabul olup olmadığını mümkün süratle bana bildirirseniz ziyadesiyle memnun kalacağım. Kabule şayan olduğu takdirde, bu mektup ve cevabı Türkiye Hükümeti ile EGA İdaresi arasında bu meseleye dair akdolanmış bir Anlaşma telâkki olunacaktır.

Saygılarımla.

EGA Temsilcisi
Elçi
İmza
Russel H. Dorr

Sayın Russell H. Door,
ECA. Temsilcisi
Elçi

Ankara, 26 Temmuz 1949

Ankara

Metni aşağıda mezkûr 11 Temmuz 1949 tarihli mektubunuzu almakla şeref duymaktayım;

«Russell H. Door'un mektubu aynen»

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yukardaki mektup muhtevası ile tamamen mutabık bulunduğunu size bildirebilmekten dolayı pek bahtiyarım.

Bu vesile ile, hesabın açılacağı tarihi size ayrıca bildirmekle pek memnun kalacağımı da arz ederim.

Saygılarımla,

Necmeddin Sadak

